

Drømmefabrikken i Nittedal

- *Nei, du har misforstått; vi produserer ingen drømmer, sier Anders Minken.*
- *Drømmene har folk selv, vi hjelper til å oppfylle dem.*

Tekst: MARTIN BLINDHEIM. Fotoreportasje: SIRI GJØLME

Jeg vet ikke helt hva verbet er for det psykiatere holder på med. Terapere? Anders Minken har uansett holdt opp med det. For over 20 år siden kutta han ut institusjoner og begynte å kjøre motorsyssel sammen med klientene. Han forstod ikke logikken i å stenge klientene inne i institusjoner som fokuserte

på deres feil og mangler samtidig som målet var å styrke selvtilliten og øke selvfølelsen deres. Det forstår han fortsatt ikke.

–Veldig mye forskning og fagdiskusjon har vært fokusert de siste årene rundt spørsmålet om behandlingsretensjon, sier Anders Minken:

– Hvordan skal vi klare å få klientene til å bli værende i tiltakene? Tvang har på skiftende vis preget debatten. I det siste har diskusjonen vært fullstendig preget av medisinerer. Vi i 2&4 synes at ett svar ligger snublende nært: Grip fatt i folks drømmer, arbeid på det området der de positive energiene ligger!

En drømmeoppfyllingsfabrikk heller enn et feilrettingsverksted er motormannens oppskrift: «Problemene er bare noe som står i veien for å oppfylle drømmen»¹.

– Historisk sett er 2&4 en del av den opprørsbølgen som ga oss bo- og arbeidskollektivene, påpeker han; – i måten å jobbe på er vi kanskje mest i slekt med arbeidstreningsprosjektene – som uforståelig nok er nedlagt.

I 1980 startet Anders og noen andre entusiaster MC-prosjektet. Noen år seinere fant prosjektet sitt endelige tilholdsted i idylliske landbruksomgivelser, i en samling bygninger i utkanten av Nittedal som tidligere har huset både barnehjem og rusinstitusjoner. Med navneskifte som understreker permanens har Motorsportstiltaket 2&4 siden karret seg fast i utkanten av Oslo kommunes tiltaksapparat, som et poliklinisk tiltak som jobber med «livsproblemer unge mennesker kan få.....som resulterer i løsrivelse fra samfunnet og fellesskapet»².

Vi er det vi gjør

En skal ikke prate lenge med Anders Minken før en forstår at begrepet *virksomhet* har en sentral plass vokabularret. Så er da også *virksomhetsteorien* den teoretiske rammen rundt 2&4. Et lykkelig tilfelle brakte for noen år siden Minken i kontakt med sosiologen Yngve Hammerlin fra Kriminalomsorgens utdanningsenter som har vært med på å introdusere denne teorien i Norge. Raskt viste det seg at erfaringene fra 2&4 og Hammerlins teoretiske tanker passet som hånd i hanske.³

– Virksomhetsteorien hevder at mennesket skaper seg selv gjennom det

¹ **Anders Minken:** Alvorlig moro; Rusmiddeletaten, Oslo; 1999. Anmeldelse i dette nummeret av r&a, side 37.

² Ibid.

³ Virksomhetsteorien er presentert i **Hammerlin, Y og Larsen, E:** *Menneskesyn i teorier om mennesket; Ad Notam; 1997.* Anmeldt i r&a 6/98. Yngve Hammerlin og Egil Larsen er intervjuet i r&a 4/98 (**Tone Øiern:** – *Et sperret rom må være åpent inni.*)

det gjør. Jo viktigere en aktivitet, en virksomhet, er i et menneskes liv, jo mer vil denne virksomheten prege personligheten. Det er i våre forskjellige virksomheter og i de erfaringene vi gjør der at selvbilde og identitet skapes. For en person som driver med stoff og kriminalitet, blir rusinga og kjeltringstrekene fort den dominerende virksomheten i livet deres. Når han ser seg i det mentale speilet, ser han et dophue og en kjeltring. Men i 2&4 setter oss ikke ned og prater om dop og kriminalitet, om alt som er feil med deg, om fortida. Vi tilbyr å hjelpe de som drømmer om å drive med motorsport, å oppfylle denne ene drømmen. Det eneste vi forlanger til gjengjeld, er at de slutter å være kriminelle og at de ikke møter opp rusa. De som går inn på denne avtalen, opplever to ting; at det ikke lar seg gjøre å bli flink i motorsport samtidig som du ruser deg, og at etter hvert som motorsporten blir en ny dominerende virksomhet i livet, forandres selvbildet og identiteten. Vi er det vi gjør!

– Selvsagt er ikke dette en smertefri prosess. Omfattende rusmiddelbruk er også en virksomhet som tilfredsstiller reelle behov; behov for å høre til, for å få kompetanse, for å dempe smerte osv. At rusbruk er negativt og jævlig og alt slikt, hevder Anders Minken, – står ikke i veien for å mene at det er forståelig og rasjonelt. Derfor skjer ikke forandring med ett slag, men gjennom en lang prosess med tilbakefall.

Magic?

– *Hvorfor motorsport? Er det noe magisk med eksos?*

– I utgangspunktet kan du bygge et prosjekt som vårt rundt hvilken som helst aktivitet bare det er en aktivitet noen vil sterkt nok til å la det prege livet og tankene. All menneskelig virksomhet kan være dominerende virksomhet, også kontemplativ virksomhet. Vi holder på med motorsport fordi det er det vi som jobber her, brenner for. For øvrig har 2&4 en egen prosjektavdeling som tar kortvarige oppdrag

ute, sentrert rundt aktiviteter som snowboard, skating og tricksykling⁴.

– *Sensation seeking?*

– Absolutt ikke nødvendigvis. Men kanskje er det noe spesielt med trailkjøring, undrer Minken, – noe med konsentrasjon og fokus på det du gjør, noe med kroppsbeherskelse. Sånn sett ligner trail mye på klatring som er en aktivitet flere institusjoner har snust på. Men det alle idretter har felles, er at de er en inngangsport til opplevelse av deg selv, av forholdet mellom kropp og sjel og en inngangsport til å gjenerobre din egen kropp. Ikke som en motegjenstand som skal vises fram, men som et instrument du har kontroll over.

– *Ville det ikke være mer naturlig å jobbe på yrkesarenaen? Det er jo nyttigere....?*

– Å kunne noe, å få til noe gjør noe med selvbildet ditt, uansett om vi snakker yrke eller fritidsaktivitet. Et hovedproblem i tiltaksapparatet i dag er at det i stor grad rehabiliterer klientene inn i en innholdsløs tilværelse der de fra å ha vært kongen i gata, blir et null. Etter min mening er fritidsarenaen et lurt sted å sentrere et tiltak. Vi får mer og mer fritid. Fritidsarenaen har en økende betydning i menneskers liv; hvem vi er i fritiden, blir viktigere enn hva vi jobber med. Yrkesarenaen skifter i økende grad gjennom livet; de færreste som begynner å jobbe i dag, kan regne med å jobbe i samme yrke hele livet. Fritidens betydning speiler seg særlig godt i de skiftende fritidstrendene blant ungdom. Men også for 40-åringer er det i økende grad slik. Å kunne noe gir deg tilgang til et kompetansenettverk av vennetjenester og fritidsaktiviteter. Det gir tilhørighet. Å kunne mekke bil kan være det som bringer deg fra å være et null til å være noen.

– Dessuten er som nevnt fritidsarenaen i større grad enn yrkeslivet drømmearenaen. Det har noen klare fordeler. Vi holder på med aktiviteter det bare er positive følelser forbundet

⁴ På grunn av økonomiske problemer er Prosjektavdelingen ved 2&4 lagt på is fra høsten 1999.

med. The Power of Joy! «Treige» aktiviteter som skole og arbeid må andre ta seg av, for å si det litt fleipete.

– *Så nå er det slutt på «å snakke om det» i rusbehandlingen?*

– På ingen måte. Tvert i mot bruker vi mye tid på å snakke sammen. Enten aleine med ungdommene eller i gruppen. Men det er aktivitetene som er utgangspunktet for snakkingen. Og er det noe som ikke er som det skal være, kan det bli lange diskusjoner av det. Vi snakker «om problemene som står i veien for å oppfylle drømmen», for å sitere meg selv.

– *Dere er på mange måter et manns-tiltak. Trækker dere i en feministisk sal?*

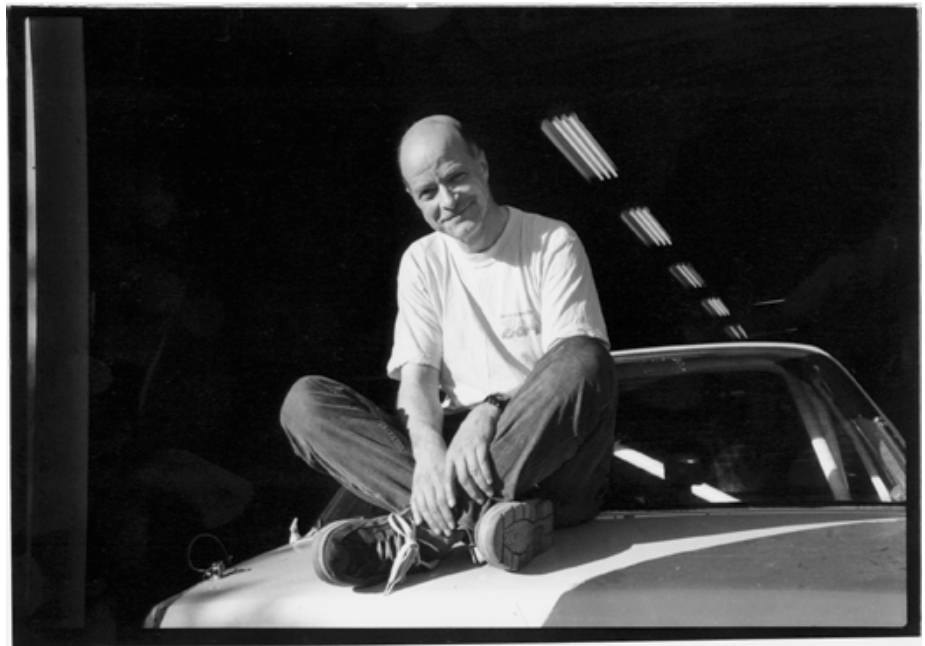
– Det har jeg ikke inntrykk av. Dessuten tar vi gjerne i mot jenter også, hvis de drømmer om motorsport. Men selv sagt er brorparten av ungdommene her gutter; hestekrefter er tradisjonelt en gutteting. Og kanskje er det slik at aktiviteter som våre nettopp er en god innfallsport til å bygge opp en behandlingsrelasjon med gutter – eller skal vi si mennesker med flest maskuline egenskaper?

Passer ikke inn

Gjennom MC-prosjektet og 2&4 mener Anders Minken å ha vist at oppfyllelse av drømmer kan ha stor kraft – også terapeutisk. I årevis har han prediket de positive energiers evangelium. Skulderklappene har vært mange, både nasjonalt og internasjonalt. Men foreløpig er 2&4 en nokså enslig svale i et problemfokuseret tiltaksapparat.

– Vi er en type tiltak som tar intensjonene i Lov om sosiale tjenester på alvor. Våre klienter bor og lever i hjemkommunen. Hos oss er de en begrenset tid; vårt tilbud må syes sammen med andre. Allikevel passer vi ikke inn noe sted i SYSTEMET. Ikke er vi *institusjon*; folka bor ikke hos oss. Ikke er vi et tradisjonelt *terapeutisk* tiltak slik som ungdomsteamene. Og motorsport er ikke akkurat et yrke; vi kan ikke kalles *arbeidstrening*.

– Finansieringen er det store pro-

Anders Minken

blem. Selv om det ene offentlige dokumentet etter det andre har påpekt betydningen av tiltak der folk lever og bor, har en ikke fulgt opp med endringer i finansieringssystemene. Tiltak som vårt får masse ros, men lite i kassa. Finansieringen er basert på hvor folk sover, ikke på hva de gjør. Strukturen i tiltaksapparatet favoriserer døgninstitusjoner samtidig som alle sier at vi trenger mer av andre ting.

– Det er opplagt at framtida ligger i tiltak som vårt. Det gir større fleksibilitet og større mulighet for individualisering, et annet hedersord i apparatet. Kanskje krever det litt mer av oppdragsgiver å sy sammen et opplegg, men det er åpenbart mye mer rasjonelt å jobbe slik vi gjør i forhold til å dytte alle inn i døgnbehandling.

Metadon stjeler oppmerksomhet

– *Vi kan vel ikke ha et intervju uten å komme inn på metadon?*

– Nei, vi kan vel ikke det.... Minken synker litt sammen⁵. – Det mest uomtvistelige med metadon er at det er et stoff som har evnen til å tiltrekke seg all oppmerksomhet. Jeg er så lei av å diskutere disse stoffene, subutex og metadon og hva de nå heter alle

⁵ Anders Minken var i 1986 en av deltakerne i et ekspertutvalg som vurderte vedlikeholdsbehandling med metadon i Norge. Utvalget delte seg på midten i sine anbefalinger.

sammen. Etter mine begreper er ikke medisineringsdiskusjonen noen stor og vesentlig diskusjon. Substitusjonsbehandling bygger på noen biologiske antakelser som foreløpig ikke er veldig godt underbygget. Greit nok! La oss prøve det! Men metadon alene forandrer ikke en damn shit, bort i mot alle er enige i det. La oss da for Guds skyld bruke den faglige diskusjonen til finne ut hvordan vi skal legge forholdene til rette for at folka skal klare å leve livene sine. Det er der de vesentlige utfordringene ligger.

– *Hvordan synes du myndighetene takler diskusjonen?*

– Det synes jeg ikke noe om; jeg har knapt sett eller hørt noe til myndighetene i diskusjonen. Jeg er uhyre redd vi nå binder opp ressurser i en type tiltak som om noen år vil vise seg å være svaret på fortidas problemer. Slik jeg ser det, er det ikke til tungt opiatmisbruk den største rekrutteringen skjer, men til bruk av amfetamin og lignende stoffer. En slik bølge er vi lite forberedt på å møte. Jeg må innrømme at på dette området savner jeg intenst et koordinerende overordnet grep om nåtid og ikke minst om fremtid. Jeg er alvorlig bekymret for rusmiddeldiskusjonen slik vi ser og hører den for tiden. Den er mer innsnevret enn noen gang; fordummet og fordummende! ☹